

De beklimming van de Parnas- sus. Over een literatuurdidactiek zonder canon.

1 maart 1991

Auteur: Frans Loose

Volume: 20

Nummer: 4

Pagina's: 34-38

Documenten

- [vonk_jrg20_067.pdf](#)

34 de beklimming van de parnassus over een literatuurdidactiek zonder canon
frans loose mag het ook s daaronder ik denk wel dat een 17 jarige na al onze uit-
leg wel iets van het boek ma iets minder literair zijn snapt of misschien zelfs
smaakt maar alleen de beste lezers zullen misschien uit zichzelf aan michiels
decalogie beginnen waarom lezen we literatuur op school er zijn nog altijd van die
jonge veelvraten vanaf kinderliteratuur tot de grote schrij ae op die leeftijd b v
alle dostojevski s vers wat is het doel van deze lessen wat lezen maar dat zijn uit-
zonderingen mogen we verwachten van een 18 jarige de doorsneeleerling heeft
daar echter wei op het gebied van literaire leesvaardigheid nig boodschap aan
daarom mijn voorstel het hoofddoel is het ontwikkelen van de om met hem gelei-
delijk de parnassus te literair esthetische smaak het kritisch leren beklimmen hem
boven zijn gewone niveau onderscheiden van literaire kwaliteit zodat op te tillen
om hem eenmaal over de top de afgestudeerde humanioraleerling zelf heen in een
hoger gelegen vlakte waar hij standig een goede roman en of dichtbun zich weer
thuis voelt tot rust te laten del kiest leest en verwerkt naar een goed komen the-
aterstuk gaat yen de literaire actualiteit volgt en zich hierin verder vervolmaakt
en traint van doorslaggevend belang zal dus de kaa rt vooral de motivatie tot lezen
zijn nu komt het erop aan de toekomstige lezer hoe leert de leerling zijn weg te
vinden in voorzichtig het land van de grote literatuur de lawine van de heden-
daagse literaire pro binnen te leiden hem direct bombarderen duktie zonder een
deskundige gids loopt met de grote canonnen kan alleen maar hij natuurlijk ver-
loren en welke moeilijke afschrikken er moet veel uitleg gegeven den ontmoet de
leraar gids bij de literaire worden er moet op gestudeerd worden de opvoeding
van de leerling transfer naar de buitenschoolse praktijk lijdt eerst en vooral kun-
nen leerlingen nog niet 20e jaargang nummer 4 mmrt 1991 rijp zijn voor de in-
houd thematielc plot en personages zodat cie hen riet aanspreekt ze staan er te
ver vanaf kunnen nog niet de nodige abstractie van denken opieveren om 10 beeld

of fotoromans de afstand in ruimte en tijd te overbruggen een typisch probleem bij historische litera 20 joepie tuur van thea beckman tot umberto eco triviale literatuur statbnaromarxetles daarnaast heb je uiteraard ook de vorm de bolders of verpleegstersromans taal die van heel eenvoudig tot rijk en 30 kasteelromans gecompliceerd kan vararen tenslotte is sf of horror het heel vaak de structuur ven een boek die 40 reit rme veel leerlingen kan afschrikken rechtlijnig veel stripverhalen chronologisch leest gemakkelijker dan de caleidoscopische opbouw van b v monica 50 heimflit streek en liefdesverhalen boe van paemels vermaledijde vaders geleiken met het harde kaft delijk aan doorheen de zes jaar humaniora konsalic cleven stephen king krijgt de leerling een betere greep op en 60 goeie detectives span en vualdo een groeiend inzicht in moeilijker teksten science lidion roald dahl arthur conan doyle 70 hubert leenpo umberto eoo gerard walschap hugo claus een literatuurschaal ao marnix gijsen mum de grote wereldliteratuur en nobelprijs 90 winnaars john steinbeck dostojevski op basis nu van deze parameters stel ik de gabriel garcia marquez no michiels een volgende literatuurschaal voor waarop elk mini joyeeg boek volgens zijn moellykheidsgraad een 100 james joyce ulysses en finnigan s bepaalde rangorde kan belcledert omdat wake de hierboven aangehaalde parameters of dimensies plot th emafielt personages taal structuur elk afzonderlijk vrij objec tief deze schaal slaat dus op de gehele produk op een eigen schaal van eenvoudig naar tie aan fictie die zich nu aan de lezer aai moeilijk te taxeren zijn kan volgens mij de biedt er zou eveneens een dergelijke schaal hierna voorgestelde literatuurschaal met mogelijk zijn voor poezie theater film en een vrij grote objectiviteit gehanteerd wor andere kunstvormen ane geestesprodukben den zij kan de leraar gids en de leerling ais vertonen een zekere moeilijkheidsgraad en kaart dienen op zijn literaire ontdekkings het is onze taak de leerlingen daarin op te tocht zie ook piet gielen de literatuurme leiden niet iedereen zal het topniveau aan ter in moer 198416 q leeswaardigheid bereiken het eind niveau zal aflangen van de opleiding en de intelligentie zo komen de niveaus 10 40 ongeveer overeen met bso de niveaus 40 70 met tso aso gaat tot 80 en meer en een universitair letterkundige opleiding kan bot niveau 100 reiken gedurende de opleiding zelf moeten we echter aparte schaien maken de kinder en jeugdteratuur bekleden een eigen plaats maart 1991 nummer 4 20s jaargang deze laatste zou zich tussen de niveaus 40 kun j6 eerder eenvoudige verhalen appre en 70 bevinden in de tweede graad alen cieren volgens my is ook her een objectie dan de adolescenten en de volwassen lite ve maatstaf mogelijk onze gezamenlijke ratuur elkaar overlappen je kunt in een intersubjectiviteit wordt dan objectiviteit vierde jaar even goed traditioneel jos van deloo het gevaat en ward ruyslindc een schaal op basis van kwaliteit zou er wierook en tranen lezen naast mep rosso modo hetzelfde uitrie p alleen het diskman de dagen van olim en henri onderste gedeelte met de hoogste van daele het zesde zegel niveaus moet een herschikking ondergaan als je namelijk met de bovenstaande crite ria rekening houdt waarbij inhoud en the literaire kwaliteit matiekprimeren krijg je mist als wat is nu de verhouding tussen de moeilijkheidsgraad en de literaire kwaliteit literare gerard walschap kwaliteit is een andere dimensie dezelfde louis paul boon piet van aken parameters worden dan vanuit een kwali teitsnorm bekeken 90 willem frederik hermans harry mulisch

plot voorspelbaar vs verrassend origi marnix gijsen neel personages cliché figuren met zwart wit 100 dostojevsla dante cervantes stein psychologie vs psychologisch uitgediep beck hemingway en anderen te mensen van vlees en bloed van wie de gedragingen aanvaardbaar gemotiveerd met andere woorden sommige moeilijke worden auteurs zakken een trapje lager sommige thematiek gevoelerige dicta wezen gemakkelijke auteurs stijgen moederschap popfiguren en andere ste reotiepen vs levensechte waarschijnlijke voor de leraar is het dan het eeuwige thema s dilemma geef k ze moeilijke teksten g taal zeer eenvoudig vs origineel rijk weet wel p om iets bij te ieren om hun lees moeilijk vaardigheid verder te ontwikkelen of kwali structuur rechtlijnig vs ingewikkeld tatief hoogstaande boeken het antwoord literatuur zou dan maar opduiken vanaf kan alleen gegeven worden in functie van b v niveau 80 een bepaalde klas wat kunnen ze aan en waaraan zullen ze iets hebben waarom de kwaliteit en rriodijkheidsgraad hebben wel twee ook niet combineren veel met elkaar te maken maar niet nood zakelijkerwijs volgens mij primeert de inhoud op de vorm zeker lager op de de route schaal hogere kwaliteit ver stelt niet per se een hogere moeilichheidsgraad althans riet naar de vorm indien hogere het is van belang een route uit te stippelen literaire kwaliteit en alleen aan de vorm die de continuïteit van het literatuuronder gemeten zouden worden kan dit enkel lei wijs doorheen de yes jaren van de humani dentat een zeer enge visie op literatuur en ora waarborgt traditioneel bestaat er een kunst verder is er ook nog de louter sub breuk tussen de lagere en de hogere jectieve waardering je kunt b v van moeilij cyclus tussen jeugd en volwassenenlitera ke auteurs houden maar zijn die dan ttxur in het vierde jaar worden de leerlingen noodzakelijk waardevol en omgekeerd in de epische vormen ingeleid en in de laat mkt 20e jaargang nummer 4 maart 1991 37 ste twee jaren ieren ze de verschillende een voorstel stromingen kennen meestai via een canon in literair historisch perspectief elk jaar wordt voor een bepaald niveau een tegen deze gang van zaken kunnen now route uitgestippeld van zeven boeken die wat bezwaren geopperd worden dat jaar integraal of in grote stukken gele zen zullen worden deze reeks van zeven de breuk tussen de lagere en de hogere begint op een gemakkelijk niveau stii19t cyclus geleidelijk naar een vooraf te bepalen top de breuk tussen het vierde jaar en de en keert dan iets terug date route 72d laatste twee jaren uiteraard over de zes jaren tokens iets het historicisme van de chronologische warlappen in die an dat in een volgend benadering dat geen balder garandeert law opnieuw 9gestart wordt iets onder het naar het actuele spontane lezen laatste boek van het vorige jaar dat jaar het verwaarlozen in de praktijk van de echter ligt de top dan iel hoger omdat er literaire productievana na de jaren 60 tegenwoordig een groot kwalitatiefaanbod het negeren van de vlottere romans uit aan jeugd en adolessentenliteratux in alle de subtop en de lagere regionen er wor moeilichheidsgraden beschikbaar is hoeven den alleen meesterwerken gelezen er dus tussen de jaren geen breuken meer het overbenadrukken van vormkenmer te bestaan schematisch kunnen we ons ken via de structuralistische benadering dit zo voorstellen 80 co 70 60 o 50 e 40 6 jaar so een voorbeeld uit de eigen praktijk niveaus 5 why spillebeen de varkensput 75 85 6 monica van paemel de vermaledijde vaders 1 walter van den deck brief aan bou 7 valere depauw op weg naar montle dewijn gun 2 herman por-

tocarero door de naamloze vlakke voor wie de wenkbrauwen fronsen bij de 3 elisabeth marain het tranenmeer laatste adam dit romantisch verhaal dient 4 willem frederik hermans nooit meer als uitstapje en als motivatie om verder tot slapen lezen aan te zetten maart 1991 nummer 4 20e jaargang 38 wat met de canon vale te stoppen en is dat wel wenselijk er kunnen even goed romantische naast bovengstaande titels zijn vanzelfsprekend realistische passages in een boek voorkomend alleen indicatief een boek kan om het even men het belang is dat de leerling die herwanneer door een ander van hetzelfde kent zeker in hedendaagse literatuur niveau vervangen worden en uiteraard kan de canon aan bod komen anderzijds is tenslotte iets over de benadering hier pleit deze reeks van zeven slechts een route in ik voor een thematische analyse het boeiende vogelvlucht er kunnen inks en rechts heel ende neen boek is vree de herkenning wat uitstapjes worden gemaakt via vraag de leerling herkent bepaalde thema's waar menten of kortverhalen het zou ook in te door hij verbanden kan leggen met vroege reeksen kunnen zijn om vergelijkingen rond de lectuur verbanden die verder kunnen eenzelfde thema te maken bijvoorbeeld van de gaan dan de nederlandse letterkunde ook zwerver bij portocarero maar van schendel ruimere vormen van fictie en zelfs het werkelijke leven kunnen erbij betrokken worden via de inhoud wordt dan de functie wat met de stijlstromingen van vorm en bouw duidelijk gemaakt maakt dit immers niet de essentie uit van in de reeks van zeven kunnen eveneens het lezen van literatuur een ontroerende een aantal hedendaagse boeken gestopt ontmoeting met een rijke menselijke inhoud warden die voor een bepaalde stijlrichting in een mooie vorm typisch zijn zoals de hoogtewerkers van piet van aken geschreven in de beste frans loose naturalistische traditie maar toch is het niet sprookjesdreef 24 altijd mogelijk een boek in een bepaald stijl 8750 zwevezeje door schoolse taalvaardigheden in het perspectief leerlingen moeten op school geïntegreerd vaardigheden benutten als ze buiten de school niet of nauwelijks nodig hebben schriftelijke vragen beantwoorden overeen tekst teksten in schoolboeken bestuderen enz vooral leerlingen uit een milieu waarvan de taalcultuur niet op de school aansluit zijn gehandicapt als de school hen deze vaardigheden niet systematisch aanleert dat geldt dus zeker voor leerlingen van allochtone herkomst die van vereniging voor de didactiek van het nederlands ende wim tenen vlamse mbedertaaklicke activiteiten organiseren samen met het project nederlands in het voortgezet onderwijs van de slo een 24uurs conferentie over dit thema het doel van de conferentie is kennis maken met het materieel dat op dat vak al ontwikkeld is door de slo aan met de projectmedewerkers van gedachten wisselen de conferentie wordt gehouden op dinsdag 21 mei vanaf 17 uur tot woensdag 22 mei 17 uur in het hotel de hollandse biesbosrh bij dordrecht het insdriy gelid bedraagt slechts 400 fr de slo neemt de verblijfskosten voor zijn rekening inlichtingen marc s nolieriaers leysehoevenstraat 22 2260 westereb tel 014 54 78 08 of 03 820 00 00 hoestel 143 waa 20e jaargang nummer 4 maart 1991